

Azerbaycan Okullarında Tarih Eğitimi: Sovyet İdeolojisinden Vazgeçiş ve Otoriter Yöntemlerin Sürdürülmesi

Anar Eyyubov*
ORCID:0000-0001-5307-8889

Öz

Tarihin üç yönü vardır: Bilim, ırsilik (bilgi ve tecrübelerinin yeni nesle aktarılması) ve ideoloji (seçici değerlerin tebliği). Göreceli objektiflik bu üçü arasında denge sağlar. Sovyet döneminde ideolojik boyutun mutlak üstünlüğü, hatta bilime ve ırsiliğe aykırı olacak, zarar vuracak düzeyde idi. Sovyet İmparatorluğu'nun sınırları içerisinde olan Azerbaycan'da da tarih bilimi ve öğretimi ideolojinin elindeydi. Bağımsızlık döneminden itibaren tarih eğitiminde komünizme özgü sınıfsal ideolojinin tebliğinden vazgeçilmiştir. Fakat yaklaşımın değiştirilmesi zaruriyetinin fark edilmemesi, tarihteki ideolojik boyutun rolünün azalmaması sonucunda, sadece yeni bir ideoloji ile değiştirilmesi gerçekleşmiştir.

Ermenistan'ın Azerbaycan'ın topraklarının bir kısmını Rusya'nın sivil desteği ile işgal etmesi, Azerbaycan'da tarihin öğretiminin genel çerçevesini etkilemiş ve onun ideolojik eğitiminin organik bir parçasına dönüşmesine sebep olmuştur. Tarihle ilgili tartışmaların, "kim benimle değilse, o, benim düşmanımdır" ilkesi ile yürütülmesi, tarihi şahsiyetlerin faaliyetlerinin modern ideoloji boyutlar itibariyle değerlendirilerek, tarihi şahsiyetin döneminin siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel yönlerini görmezden gelerek onlara şu ve ya diğer damgayı vurmak, öğrencilere tek taraflı ve alternatif yaklaşıma yer bırakmayacak şekilde sunulması halen devam etmektedir.

XXI. yüzyılın başlarında Azerbaycan'da okullarda kullanılan tarih kitaplarında yaşanan bazı küçük değişiklikler, ideolojik nedenleri göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Ders kitaplarının sayfalarının azalması, eğiliminin varlığı koşullarında her türlü materyallerin çıkarılması, değiştirilmesinin bilimsel esaslarının açıklanmaması ve genellikle, geniş kamuoyuna izah edilmemesi de çok önemli sorunlar

* Doç.Dr. Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-Posta: anar_rustam@rambler.ru

Eyyubov

arasındadır.Bu çalışmada ana çelişki doğuran olaylar ve kimliklere dair örneklerin gözden geçirilmesi ve analizi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Tarih eğitimi, ideolojik yaklaşım, otoriter, narrator.

Gönderme Tarihi:1/08/2018

Kabul Tarihi:25-08-2018

**The Teaching of History in Schools :
the Refusal of the Soviet Ideology
The Continuation of Authoritarian Methods**

Abstract

Three sides of history, science, continuity (knowledge and experience of the new generation transmission) and ideology (selective heritage). The relative balance of objectivity. In Soviet times, the absolute superiority of the ideological aspect, and even contrary to science and continuity will be able to level up will hurt. Being a part of the Soviet empire in the history of the teaching of science and ideology of slavery.

The teaching of history from the time of independence, the refusal to promote communism, the ideology of the inherent class. However, the change of approach in terms of lack of understanding on the necessity of reducing the role of ideology aspect, simply replace it with a new ideology. The emerging national ideology, historians still debate and dispute the scientific approbation identified elements of the surrounding area without taking a history textbooks. Assessing the activities of the modern ideological aspects of historical figures, history, identity, the political, economic, social and cultural aspects of the mark, ignoring them or shoot, the students will take place in a one-sided way to present an alternative.

At the beginning of the twenty-first century, some minor adjustments in the school history textbooks for ideological reasons. Textbook page volume declined any material conditions of existence of removal, replacement of the scientific basis of the disclosure and, in general, to explain to the general public.

Keywords: History, Education, Ideological approach, Authoritarian, Narrator

Received Date: 01/08/2018

Accepted Date: 25/08/2018

Преподавание истории в азербайджанских школах: Отказ от советской идеологии при сохранении авторитарных методов

Резюме

Подобно подходу известного мыслителя Ш.Л.Монтескье о разделении власти на три, относительно независимые от друг друга уравновешивающие ветви, можно выделить три функции истории: наука, преемственность (передача знаний, опыта и навыков следующему поколению) и идеология (пропаганда селективных ценностей). В Советский период преимущество идеологического аспекта было абсолютно, часто даже во вред науке и преемственности. Будучи в составе СССР, Азербайджан разделял данный подход и здесь тоже науки были в услужении у идеологии. С приобретением независимости в преподавании истории полностью отошли от пропаганды коммунистической идеологии. Но ввиду неспособности или нежелания основных центров, формирующих базу исторической науки и преподавания в республике, поменять подход, методы селекции и отражения истории, роль идеологического аспекта не уменьшилась, а в ряде случаев еще больше «развилась», но уже на фундаменте новой националистической идеологии. В условиях начального периода формирования независимой, не до конца раскрытой и систематизированной национальной идеологии, материалы дискуссий и споров историков без соответствующей научной апробации сразу вносились в общеобразовательные учебники. Деятельность исторических личностей оценивается с точки зрения современной идеологии, без учета политической, экономической, социальной, культурной сфер в конкретный исторический период, учащимся дается односторонняя, безальтернативная версия произошедшего. Раскрываются ряд причин того, что в начале новой эры в школьных учебниках по истории в Азербайджане происходят ряд незначительных, но все-таки положительных изменений в отражении и трактовке исторических событий. К сожалению, и за этими изменениями стояло не понимание важности объективного изучения и преподавания истории, а требования новых элементов, внесенных в структуру государственной идеологии.

Ключевые слова: Преподавание Истории, Идеологический Подход, Нарратор, Селективность знаний

Получено: 01/08/2018

Принято: 25/08/2018

Giriş

Şu anki aşamada uluslararası arenada yüzleşme alanlarından biri de tarihlerin savaşıdır. Sadece modern değil, aynı zamanda tarihin daha eski dönemlerinin büyük bir katmanı, farklı askeri-politik bloklar, medeniyet merkezleri arasında bir engeldir ve hem bölgesel hem de küresel çatışmaların tırmanmasına katkıda bulunur. Bu zemine karşı, Sovyet sonrası geniş bir alanda tarihsel bilim ve öğretimin gelişimi, bu örnekte Azerbaycan örneği özellikle ilgi çekicidir.

Tarihin bir bilim olarak şekillendiği dönemden itibaren aydınların önemli görevlerinden birisi tarih eğitiminde ideolojik yönü mümkün olduğu kadar kısıtlamak ve böylece tarih eğitiminin diğer iki tarafı olan irsilik (yani geçmiş tecrübeyi yeni nesle aktarmak) ve bilimselliğinde göreceli objektifliği sağlamaktır. Eğer dikkat edersek geçmişte yüzyıllar boyu tarih sadece bu veya diğer hükümdarın vasıflarının belirlenmesi, tebliğ ve adımlarının beraatine hizmet etmiştir. Ama günümüzde dünyanın önde gelen demokratik devletlerinde C.L.Montesquieu-nun kuvvetler ayrılığı prensibi sayesinde, tarih öğretiminin belirttiğimiz 3 tarafı arasında bir denge sağlanmıştır (tabii, bu hiç de tarih eğitimindeki sorunların tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmiyor). Ne yazık ki diğer ülkelerde, özellikle otoriter rejimlerde ve imparatorluklardan ayrılmış devletlerde, tarih eğitiminde otoriter yaklaşım hala tercih edilmektedir.

Bilindiği gibi Azerbaycan Cumhuriyeti 70 yıla yakın Sovyet imparatorluğunun sınırları dahilinde olmuştur. V.İ. Lenin Marksizm-Leninizm ideolojisinin alternatifinin olmamasını, ilaveten bu ideolojinin mutlak tek ve nesnel gerçekliğin tek adresi olduğunu (onun yaklaşımına göre) göstermek için Marksist ideolojisi bilimsel adlandırarak bilimi (kültür, sanat ve diğerlerini) ideolojisinin hizmetçisine çevirmiştir.¹ Yaşamın tüm alanlarında olduğu gibi, tarih biliminin öğrenilmesi ve öğretilmesine sınıf mücadelesi açısından bakılması, yaşanan tüm olayları, tarihi şahsiyetler ve devletlerin adımlarını sadece bu kriterin temelinde değerlendirmiş, öğretim ve literatürde bu şekilde geçmesine sebep olmuştur. Örnek olarak SSCB'de ve Azerbaycan 'da lise ilk sınıflar için öngörülen tarih dersliğine (19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başları) bakalım. 38 bölüm başlığının hemen-hemen her birinde sınıfsal mücadeleyi yansıtan, devrim, komünistlerin kahraman mücadelesi, emperyalizm, sosyalist ve işçi hareketi, burjuvazi krizi gibi konuları görmek mümkündür.² Bahsedilen kitaplarda hem dünya tarihinin gelişim aşamaları gösterilmiş hem de imparatorluğun içinde bulunan ulusların tarihi ile ilgili notlar verilmiştir. Eski dönemlerden günümüze kadar olaylar sınıf mücadelesine uygun

¹ Nauçniy Kommunizm: Slovar, pod red. F.Rumyanseva, 4 izdaniye, Politizdat, Moskva, 1983. <http://pseudology.org/Psychology/NauchComm/045.html> Erişim: 18 Temmuz 2018

² Novaya İstoriya (1871-1917), uçebnik, Prosveşeniye, Moskva, 1987.

Eyyubov

sıralanır, çelişken olgular olduğu zaman ise genellikle ya tahrif olunmuş yada ders kitaplarından çıkarılmıştır.. Bu ders kitaplarında soylular, zenginler kahraman olamamıştır ve kahraman gibi sunulan tarihi şahsiyetlerin biyografilerinden genel kavrama uygun olmayan hususlar silinmiştir.

Örnek olarak Sovyet döneminde kalitesine göre devlet ödülü almış, otuza yakın tekrar yayını olmuş ortaçağ dersliğindeki bir tarihi olgunun nasıl ve kaç farklı ideolojiden geçirilerek verildiğine bakalım.

XIV yüzyılın ilk yarısında Sırbistan devletinin güçlenmesinden dolayı Büyük Osmanlı ordusu 1389 yılında Sırbistan üzerine saldırıya geçti. Belirleyici savaş Kosova kırsalında yaşandı. Sırların gücü prensler arasında olan tartışma ve entrikadan dolayı zayıflamıştı (zenginlerin olumsuz karakteri - yazar notu). Cesur, köylü ve sıradan bir Sırp savaşçısı ölümü göze alıp, Türk kampına sızarak Sultanı öldürmeyi başardı (Fakir kahraman karakteri – yazarın notu). Osmanlı kampında şaşkınlık vardı ama Sultanın oğlu savaşa yeni seçkin birlikleri dahil etti. Sırlar yenilgi yaşadı ve Sırbistan işgal edildi. Kosova savaşından sonra birçok Sırp feodali kaleleri kaybetmemek için Sultana hizmet etmeye başladılar. Fakat bütün bunlara rağmen işgalcilere karşı mücadele tam 70 yıl sürdü (Feodallerin döneklığı gösterilip genel halkın vatanseverliği kabartılıyor – yazar notu).³

Sınıfsal yaklaşımın bir başka tezahürü NATO üyesi Türkiye'yi tarihi bir düşman olarak göstermek, sosyalist blok üyesi Sırbistan'ı ise savunmakta görülüyordu. Aynı mantıkla Osmanlının diğer Balkan devletlerini istila etmesi tasvir ediliyordu. Bu yaklaşım tarihin her dönemi için uygulanıyordu. SSCB'nin müttefiki olan devletler daima pozitif, kapitalist kampın devletleri ise esasen olumsuz bir imajda sunuluyordu. Azerbaycan'ın kendi tarihin öğretiminde bile “SSCB Tarihi” kitaplarında bilginin yüzde sekseni “abi” Rusya'nın tarihine adanıyor, geri kalan cumhuriyetlerin tarihi ise çok genel ve sınırlı veriliyordu. 1961 yılının SSCB Tarihi ilkökul son sınıf öğrencileri için kitapta 60 paragraftan sadece ikisi genel Kafkasya halkları için ayrılmıştır.⁴ 1982 yılının lise ilk sınıf öğrencileri için öngörülen “SSCB Tarihi” kitabında ise Rus ve sosyalist devrimi tarihinden başka bir şey verilmiyor diğer cumhuriyetlerin tarihi ise sadece sosyalist cumhuriyetlerinin işbirliği bağlamında sunuluyordu.⁵ SSCB içindeki 15 cumhuriyetten birin vatandaşı olarak Azerbaycanlı öğrenciler alternatifi olmayan, yasaklı ve takip edilen bir ortamda tarihi bu şekilde benimsemek zorunda kaldılar.

³ Aqibalova İ. – Donskoy Q.M., İstoriya srednix vekov: ucebnik dlya 6 klassov sredneobrazovatelniş şkol, Prosveşeniye, Moskva, 1981, s. 147-149.

⁴ Alekseyev S.P. - Kartsov V.Q., İstoriya SSSR: ucebnik dlya 4 klassov sredneobrazovatelniş şkol, Uçpedqiz, Moskva, 1961.

⁵ Berxin İ.B. - Fedosov İ.A., İstoriya SSSR: ucebnik dlya 9 klassov sredneobrazovatelniş şkol, Prosveşeniye, Moskva, 1982.

Bağımsızlık elde edildikten sonra Azerbaycan tarihçileri, öğretim görevlileri, şu veya bu biçimde tarihle ilgisi olan memurlar bir seçimle karşı karşıya kaldılar: Ya genel tarih biliminin öğrenilmesi, öğretilmesi ve tebliğine yaklaşımı sistematik olarak değiştirmek ve daha objektif, siyasi-ideolojik manipülasyonlardan uzak kriterlerle, alternatif yaklaşımları olan, eleştirel açıdan bakışı mümkün kılan tarih yazmak, ya da kozmetik değişiklikler yaparak, vektörü değişmiş, ama özü aynı kalan tarihle yetinmek. Ne yazık ki, ayrı ayrı araştırmacıların girişimleri hariç, tarihin araştırılması ve eğitimi konusunda ikinci yola gidildi (Burada objektif sorunların da etkisi not edilmelidir: Bağımsızlığın ilk yıllarının genel politik, ekonomik ve manevi sorunları, Ermenistan'ın saldırısı ve başka faktörler. Fakat objektif sorunlar ve ulusal düşünme, geçmişi yazmakla bugünün ve gelecek nesillerin tefekkürünün oluşmasında önemli role sahip bilim adamları ve aydınların sorumluluğu azaltmıyor). Tarih açısından okul ders kitapları iki gruba bölündü - Azerbaycan tarihi ve dünya tarihi. Bu zaman Azerbaycan tarihi daha çok manipülasyonlara maruz kaldı. Genç cumhuriyetin ideolojik temellerinin atılması ve yeni neslin milli vatansever olarak şekillendirilmesi için önemli faktörlerden biri - Azerbaycan tarihi ders kitapları iktidarın, genel olarak ise tarihçiler ve tarih kurumları tarafından değiştirildi. Sovyetlerin sınıfsal yaklaşımı ulusal, Türkçü, İslamcı yaklaşım ile ikame edildi, ama yine de tarih bir bilim olarak ideolojiye kurban verildi. Medya dairelerine hoş gelmek ve bununla belli maddi kariyer kaynaklarına sahip olmak için tarih kitaplarının hazırlanmasında sorumlu olanlar tarihi olguları bilim dışı kriterlere göre seçmeye, tahrif etmeye, bazen ise varsayımları mutlak ve onaylanmış gerçekler gibi takdim etmeye başladılar. Yukarıda bahsettiklerimize dair tüm sınıfların tarih dersliklerindeki örnekleri toplarsak bunun için bir kitap gerekir ve bir makaleye sığdırmak mümkün değildir. Bu yüzden biz en bariz görünenlere göz atacağız:

I. Orta Okul İlk Sınıf Öğrencileri İçin Öngörülen Derslikten:

İkinci bölümde Azerbaycan'ın ilkel insanların yaşadığı en eski yerleşim yeri olduğu belirtiliyor.⁶ Oysa geniş tarihçi kamuoyu tarafından kabul edilmiş yaklaşıma göre, bu iddianın kanıtı gibi gösterilen Azıh mağarasında bulunan insan kalıntısının eskiliğine göre, dünyada dördüncü olması kabul görmektedir. İdeolojik yaklaşımın en bariz örneklerinden biri Safeviler döneminin aydınlatılması ile ilgilidir. O dönemin feodal yöneticilerinin etkinliği, modern siyasi önceliklerimiz açısından ölçülmekte ve yorumlanmaktadır. Şah İsmail Safevinin Azerbaycan'ı birleştirme isteği ve Sultan Selimle Şah İsmail'in savaşa başlaması, iki Türk kardeşin Batının

⁶ İstoriya Azerbaycana, Uçebnik Dlya 5 klassov sredneobrazovatelnoy şkol, Tehsil, Baku, 2013, s. 9.

Eyyubov

tuzacağına düşmesi gibi yorumlanmaktadır (ortaçağ feodal hükümdarlarına dönemine yabancı olan milliyetçilik açısından eleştirme); (Safevi devletinin Şah İsmail döneminde tüm Doğunun en güçlü devletine dönüşmesi (abartı))⁷.

II. Orta-okul İkinci Sınıf “Azerbaycan Tarihi” Dersliğinden:

Azerbaycan topraklarında Türk kökenli hanedan tarafından yönetilen eski Aratta devlet kurumunun varlığını bildiren 7. bölüm⁸. Söylenenlerin hepsi en iyi ihtimalle sadece spekülasyon, en kötü durumda ise (ve bu daha muhtemel seçenek) sadece uydurmadır. Bahsi geçen kurumun Azerbaycan topraklarında varlığı ve yönetiminin etnik mensupluğu hiçbir ciddi bilimsel esasa veya kanıtla sahip değildir. Aynı bilimsel nesnellikten uzak yaklaşım, Manna devletinin Türk sülalesi tarafından yönetilmesi, Med imparatorluğu bünyesinde Türk tayfasının öncülüğü iddialarında da görülmektedir⁹.

III. Orta-okul III Sınıf “Azerbaycan Tarihi” Dersliğinden:

İlginçtir ki, aynı yılda yayınlanmış orta-okul 2 ve 3. sınıf kitaplarında bir-birine aykırı bilgiler veriliyor ve bu, aslında düzenlenme serisinin olmadığını açık-açık gösteriyor. Öyle ki, orta-okul ikinci sınıf dersliğinde eski Alban kavminin etnik kökeni konusunda çeşitli yaklaşımlarının olduğu bildirilse de, ortaokul 3. sınıf dersliğinde Alban halkının kesin Türkçe konuştuğu bildirilmektedir¹⁰. Arap hilafetine karşı Babek’in önderliğinde isyanda yer alanlar arasında herhangi etnik grubun daha etkin olduğu aynı zamanda Babek’i yenen Afşin’in etnik kökenin bu zaferde rolün kabartılması sübjektif karakter taşımaktadır¹¹.

Dünya tarihine dair ders kitaplarında ise durum daha farklıdır. Hiçbir maddi temettü getirmeyen dünya ülkelerinin tarihini yeniden inceleme ve analiz etme isteğinin olmaması bu ders kitaplarında da enformasyonlar Sovyet dönemindeki gibi sınıfsal mücadele açısından verilmiştir. Lise 2. sınıf öğrencileri için "Yeni Tarih" dersliğine baktığımızda, kapitalizm dünyasının önemli gelişme ve mücadele çizgisi olarak sınıfsal kutuplaşmanın verildiğini görmekteyiz: İngiltere de grevler ve halk isyanları, Almanya'da Silezya dokumacılarının isyanı; Rusya'da

⁷Berxın İ.B. - Fedosov İ.A., a.g.m, s. 81-84.

⁸ İstoriya Azerbaycana, ucebник dlya 6 klassov sredneobrazovatelnix şkol, Tehsil, Baku, 2009. s. 48.

⁹a.g.m, s. 62, 71.

¹⁰ İstoriya Azerbaycana, ucebник dlya 7 klassov sredneobrazovatelnix şkol, Tehsil, Baku, 2009, s. 18.

¹¹ a.g.m, s. 75-80.

Eyyubov

devrimci dernekler; Tred-Unionlar - işçi aristokrasisi ve diğerleri¹². Bence en azından dünyanın tarihi gelişiminde önemli role sahip ülkelerin kitaplarına, öğretim programlarına göz atıp uygun değişiklikler yapılırdı daha iyi olurdu. Örneğin Almanya okullarında, ülkenin XIX yüzyıl tarihinde sosyal-devrimci süreçlere bizim ders kitaplarının ilgili bölümleri ile karşılaştırıldığında daha az yer ayrılır ve anayasanın oluşumu sorunları, gümrük birliği, milliyetçi-öğrenci hareketi, kadınların yüksek eğitime bırakılması gibi diğer güncel konulara yer verilmektedir¹³.

Diğer bir örnek olarak sadece Azerbaycan'ın, Türkler ve İslam dünyası ile ilgili bölümleri göstermek mümkündür. Burada Azerbaycan'ın dünya tarihinde önemini vurgulamak çabaları açıkça sezilmektedir. Bunun yerel ve eski Sovyet mekanında yankıya neden olmuş örneği 2001 yıl orta okul 4. sınıf öğrencileri için "Ortaçağ Tarihi" dersliğinde Amerikan'ın keşfinde Azerbaycan bilimin büyük rol oynaması düşüncesidir. Kanıt olarak Azerbaycan Bilimler Akademisi Tarih enstitüsü aşağıdakileri kaydetmiştir:

1) Kolomb'dan iki yüz yıl önce Azerbaycanlı bilim adamı Nasreddin Tusi matematiksel hesaplamaları temelinde bu anakaranın varlığına işaret etmiştir;

2) Kolomb'un hocası Toskanelli, Tusi'nin eserleri ile tanışmış ve ondan çok şey öğrenmiştir;

3) Şüphesiz ki, Tusi'den öğrendiklerini Toskanelli öğrencisi Kolomb ile paylaşmıştı.

Sonuç: Azerbaycan bilimi Amerika'nın keşfinde büyük rol oynamıştı.¹⁴

Tarih enstitüsü N.Tusi'nin yeni anakaraya dair eserleri ve Toskanelli'nin Tusi'nin eserleri ile tanışması hakkında tutarlı delillere sahip olduklarını bildirmektedirler.¹⁵

Fakat yukarıda bahsedilenlerin gerçekliği halinde bile, bir kaç noktada olguların subjektif yorumu ve yapay olarak birbirine bağlanması göz önündedir:

1) Nasreddin Tusi anakaranın değil, yeni bir arazinin varlığı hakkında fikir ileri sürebilirdi;

2) Toskanelli'nin Tusi'nin eserleri ile tanışması henüz onun Azerbaycanlı bilim adamından ne kadar faydalandığını belirlemeye izin vermez, bu çok subjektif bir değerlendirme;

¹² Yeni Tarix, Ümumtəhsil məktəblərinin 10-cu sinif şagirdləri üçün dərslik, Təhsil, Bakı, 2002

¹³ Geschichte Oberstufenwissen, Abi fit fürs, Hannover, 2014; W. Matthiessen. Geschichte. Pocket teacher abi, Berlin, 2014.

¹⁴ Orta əsrlər tarixi, Ümumtəhsil məktəblərinin 8-ci sinif şagirdləri üçün dərs vəsaiti, Təhsil, Bakı, 2001.

¹⁵ AMEA Tarix İnstitutu Azərbaycan aliminin rolunu inkar edənlərlə bağlı açıqlama verib <http://salamnews.org/az/news/read/208199> Erişim:18 Temmuz 2018

Eyyubov

3) Ayrıca Kolomb'un Toskanelli'nin öğrencisi olması Toskanelli'nin N. Tusinin çalışmalarından edindiği anakara hakkında ki bilgileri mutlaka Kolomb ile paylaştığı anlamına gelmiyor.

Diğer bir örnek artık Sovyet dönemindeki aydınlatma sürümü olarak sunduğumuz 1389 yılının Kosova Savaşına aittir. Bağımsızlık döneminin dersliğinde bu tarihi olay aşağıdaki gibi verilmiştir:

“Osmanlı çok üstün gelmişti. Savaş sırasında esir düşmüş Sırp Prensi Lazar'ın damadı İslam'ı kabul etmeyi ve buna bağlı sultanın ayaklarını öpmek istediğini sinsilikle bildirmiştir. O, aniden haince sultana saldırıyor, ona ölümcül bir yara vuruyor ve iyi cezasını alıyor. Fakat bu Sırlara yardım etmiyor. Sırbistan Osmanlı İmparatorluğuyla birleştiriliyor.

Osmanlının Balkanlar'da olan zaferini kolaylaştıran esas faktör Sırların sadece direniş göstermemesi değil, hem de feodal zulmünden usanan çalışkan kitlelerin öncelikle köylülerin gönüllü Osmanlıların tarafına geçmeleri olmuştur”¹⁶.

Gördüğümüz gibi, Kosova Savaşı'nın ve sonuçlarının tanımı Sovyet dönemine kıyasla tamamen değişmiş, fakat ideolojik çarpıtma ve abartma yöntemleri yine de uygulanmıştı (haince, iyi ceza, Sırların gönüllü işgalcinin tarafına geçmesi ve. s.).

Böylece, yukarıdaki örnekler ve onların birkaç döneme ait ders kitaplarına yansması Azerbaycan tarih kitaplarında ideolojik yanaşmanın, Sovyet döneminde olduğu gibi, bilimsel yönü üstelediğini, ezdiğini, bazen ise aşırı şekilde, sadece abartıdan, tahriften de ileri giderek açık sahtekarlığa yüz tuttuğunu gösteriyor. Siyasi konjonktürün, sözde bilimsel entrikalar ve rekabet şartlarının sık-sık değişmesi kendisini tarih kitaplarının hemen hemen her yıl yeniden yayın edilmesinde, içerik ve konu seçimleri gibi konularda kendini ciddi değişikliklerde göstermektedir. Bu ise sonuçta geniş okur kitesinde, gençlerde, genellikle tarihe bir bilim olarak inançlarında güven kaybına yol açmaktadır. Yani bilimsel yaklaşımdan uzaklaşma, sonuçta bilimsel neselliğin kurban verilmesinin amacı olarak ortaya konulan-vatansever nesil yetiştirmek, yani ideolojik amacın da elde olunmamasına yol açmaktadır. Azerbaycan tarih ders kitaplarının analizi, eğitim alanındaki yüzeysel “reformların” bir bilim ve geçmişin ve günümüzün gerçekliğinin nesnel yansımalarının bir aracı olarak tarih oluşturmaya ve geliştirmeye yardımcı olmayacağını ikna edici bir şekilde göstermektedir. Bizim düşüncemize göre, ulusal tarihi bilim ve kadroların oluşumu için dünyanın önde gelen bilimsel merkezlerinin deneyimlerine dayanarak, temel bir kurumsal değişimin uygulanması, etik, çoğulcu bir bilimsel ortamın yaratılması gerekmektedir

¹⁶ İstoriya Srednix vekov, učebnik dlya 8 klassov sredneobrazovatelnix şkol, Tehsil, Baku, 2008.

Kaynaklar

YENİ TARİX, (2002). Ümumtəhsil Məktəblərinin 10-cu Sınıf Şagirdləri Üçün Dərslik, Təhsil, Bakı.

ORTA ƏSRLƏR TARİXI, (2001). Ümumtəhsil Məktəblərinin 8-ci Sınıf Şagirdləri Üçün Dərs Vəsaiti, Təhsil, Bakı.

AQIBALOVA İ.-Donskoy Q.M., (1981). İstoriya Srednix Vekov: Uçebnik Dlya 6 Klassov Sredneobrazovatelniş Şkol, Prosveşeniye, Moskva.

ALEKSEYEV, S.P.- Kartsov V.Q., (1961). İstoriya SSSR: Uçebnik Dlya 4 Klassov Sredneobrazovatelniş Şkol, Uçpedqiz, Moskva.

BERXIN, İ.B.- FEDOSOV, İ.A., (1982). İstoriya SSSR: Uçebnik Dlya 9 Klassov Sredneobrazovatelniş Şkol, Prosveşeniye, Moskva.

İSTORIYA AZERBAYCANA, (2013). Uçebnik Dlya 5 Klassov Sredneobrazovatelniş Şkol, Tehsil, Bakı.

İSTORIYA AZERBAYCANA, (2009). Uçebnik Dlya 6 Klassov Sredneobrazovatelniş Şkol, Tehsil, Bakı.

İSTORIYA AZERBAYCANA, (2009). Uçebnik Dlya 7 Klassov Sredneobrazovatelniş Şkol, Tehsil, Bakı.

İSTORIYA SREDNİŞ VEKOV, (2008). Uçebnik Dlya 8 Klassov Sredneobrazovatelniş Şkol, Tehsil, Bakı.

NOVAYA İSTORIYA (1871-1917), (1987). Uçebnik, Prosveşeniye, Moskva.

GESCHICHTE OBERSTUFENWISSEN, (2014). Abi Fit Fürs. Hannover.

W. MATTHIESSEN, (2014). Geschichte, Pocket Teacher Abi. Berlin.

<http://pseudology.org/Psychology/NauchComm/045.html>, Erişim: 20-07-2018.

<http://salamnews.org/az/news/read/208199> , Erişim: 20-07-2018.

